

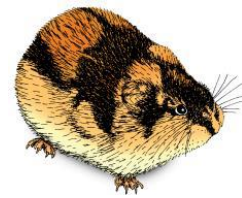
Sabima kartleggingsnotat 32- 2020

Kartlegging av smågnagere og spissmus i Nord-Norge i 2020

Av Georg Bangjord

Perleuglekasse oppført i Pasvikdalen

SAMMENDRAG

Feltarbeidet ble gjennomført som planlagt med besøk av alle perleuglekassene (74 stk.) i Finnmark, og en redusert sjekk av kassene i Nordland (11 stk.) som eies av prosjektet. Siden tilslaget i kassene i Finnmark var tilnærmet null, ble det etter å ha sjekket et utvalg kasser lengst sør i Nordland med samme resultat, besluttet å ikke gjennomføre kontroll av hele kassefeltet i Nordland. Kassene i Finnmark ble sjekket i løpet av dagene 4. til 7. september, og i Nordland dagene 11. og 12. november. I tillegg er mer enn 80 eksterne kasser i Finnmark besøkt av andre utenfor prosjektet, samt en rekke kasser i Nordland. Tyngden av de eksterne kassene er i Alta, men også noen i Porsanger, Karasjok og Pasvikdalen. På tross av besøk i mer enn 150 kasser i Finnmark, og til sammen nær 30 kasser i Nordland, ble det ikke gjort et eneste funn med vellykket hekking av perleugle dette året. I Alta var det en kasse, hvor perleugle gjort hekkforsøk. Materiale fra denne kassa er ivaretatt av eier, og vil bli sendt til undertegnede for analysert i løpet av vinteren.

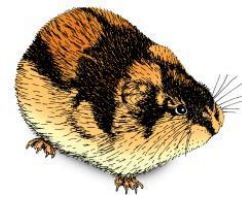
Dette gjør at det ikke er generert noen data på småpattedyr dette året i prosjektets kasser. Trolig foreligger noen få byttedyr i tilknytning til den mislykka hekkinga i Alta, samt det det ble funnet en inntørket lemen i en kasse i Skoganvarre, Porsanger. De ferdige analysene med artsbestemmelse av beinmaterialet fra kassa i Alta, vil være klare i løpet av februar 2021. Når resultatene foreligger, vil verdiene bli lagt inn i databasen artsobservasjoner.no.

Innhold i kassene er gjengitt i tabeller (siden 4 til 6). Nesten halvparten av kassene i Finnmark var tom, 14 kasser med bol eller spor tegn fra ekorn, og 30 kasser med reir av spurvefugl (hovedsakelig kjøttmeis og rødstjert). I Nordland var det omtrent samme prosentandel med tomme kasser, kasser med ekorn og rødstjert.

Det rettes en takk til Ken Gøran Uglebakken, for bidrag med tilgang på reirsubstrat fra en kasse i Alta.

Prosjektet har ambisjoner om å fortsette arbeidet i en ny sesong, i håp om å framskaffe forekomst av småpattedyr fra flere lokaliteter. Fokuset har primært vært knyttet til å se på forkomst og fordeling av småpattedyr i fire geografiske adskilte furuskogskledde områder i Finnmark, samt en sør-nordgradient av Nordland. Det er et håp om at denne undersøkelsen vil medføre funn av flere leveområder for lapp- og knøttspissmus.

Emneord: Smågnagere, spissmus, Nordland, Troms, Finnmark

STATUS FOR PROSJEKTET

Bakgrunn

Gjennom analyser av reirsubstrat i etterkant av vellykkede perleuglehekkinger, er det vanligvis et betydelige antall beinrester av spissmus og smågnagere i reirsubstratet. Ved en gjennomgang av beinmateriale etter en hekking, er det ofte mellom 60 og 240 individ av småpattedyr. Disse stammer i hovedsak fra nærliggende områder omkring kassa fra en periode på drøye fire uker. Dette materialet gir et unikt bilde på forekomst og sammensetning av småpattedyr for lokaliteten. Dette er motivasjonen bak prosjektet som har stått for oppføring av 117 uglekasser, i håp om at de skal bli tatt i bruk av ugler som etterlater beinrester i løpet av hekkeperioden. Det er også knyttet kontakt mot andre som har uglekasser i Nord-Norge, og som bidrar med materiale fra kasser hvor perleugla har hekket.

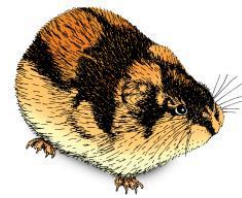
Prosjektet har bestått i å bygge og oppføre uglekasser, samt drifte dem hver høst i noen år. Ved innsamlingen av reirmattene etter endt hekking, blir innholdet møysommelig vasket før beinmaterialet tørkes og sorteres. Deretter skal beinprøvene artsbestemmes. Den samla tidsbruken er således betydelig. Belønningen kommer hver gang en perleugle gjennomfører hekking, og etterlater seg mengder av beinrester av primært smågnagere og spissmus.

Prosjektet startet med oppføring av tyve perleuglekasser i Pasvikdalen i mai 2015. Etter den tid er antall kasser økt, samt nye kassefelt etablert i Porsanger og området omkring Karasjok. I Alta drives et eget uglekasseprosjekt. Driverne der bidrar med materiale til dette prosjektet. I 2017 ble også ei kasserekke gjennom hele Nordland oppført. Fra år 2017 er omkring 120 kasser røktet hver høst. I tillegg har prosjektet kontakt med andre eiere av uglekasser i hele Nord-Norge. Dette resulterer i et utvidet studieområde og økt bidrag av materiale.

Uten et godt samarbeid med Jan Obuch fra Slovakia som er en av de fremste i Europa på artsbestemmelse av bein, har det ikke vært mulig å drifte et så omfattende prosjekt.

Tilslag og status for perleuglekassene i 2020

Alle kassene som er oppført i regi av dette prosjektet i Finnmark, ble sjekket i løpet av dagene 4. til 7. september 2020. Det var ikke sportegn etter tilhold av ugle i noen kassene. Det er tydelig at det har vært et bunnår for smågnagere dette året. I Alta som synes å ha en mer stabil forekomst av perleugle, var det registrert ett hekkeforsøk hos perleugle. Restene fra denne kassa er ivaretatt av eier, og vilo bli analysert i løpet av vinteren.

Siden det var et bunnår for smågnagere i 2017, svak oppgang i 2018, og godt med smågangere i en begrenset del av studieområdet i 2019, var det forventet et godt smågnagerår i 2020. Det slo ikke til, og i stedet ble det et bunnår på linje med 2017. Det er et håp om en ny oppgang til neste sesong, men det kan også hende at prosjektet bør videreføres i to nye sesonger for i større grad være sikker på å få data fra et godt smågnagerår.

Tabell 1. Innhold i perleuglekassene i Finnmark sesong 2020.

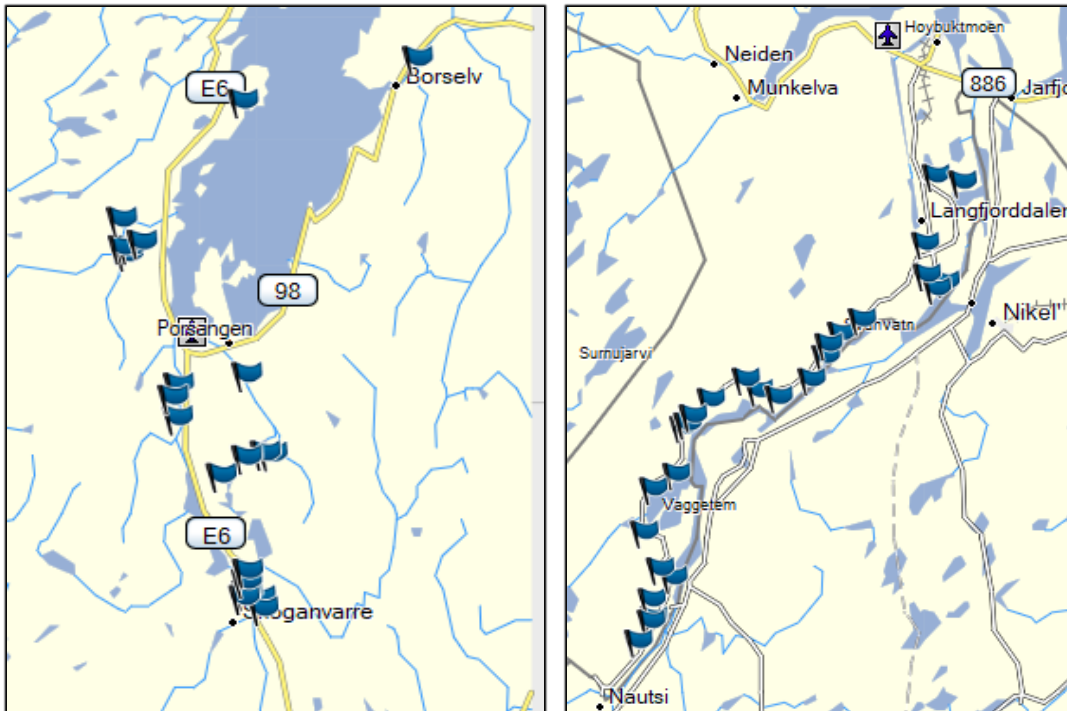
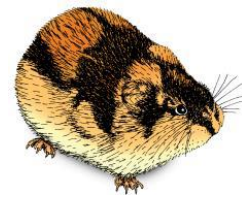
Område	Vellykket hekking	Mislykket hekking	Sportegn ugle	Ekornbol/seng	Spoterng fra mår	Rødstjert	Kjøttmeis	Kvinand	Ubestemt reir	Svarthvit fluesnapper	Ingen sportegn	Flytta innen område	Tatt ned	Oppført	Ikke sjekket 2020
Pasvik	0	0	0	4	0	1	9	0	0	1	11	0	0	0	0
Porsanger	0	0	0	6	0	2	2	0	0	0	10	0	0	0	1
Karasjok, Tana, Anarjoka, Neiden	0	0	0	4	0	11	3	0	1	0	11	0	0	0	1
SUM	0	0	0	14	0	14	14	0	1	1	32	0	0	0	2

I området for gamle Finnmark fylke, er det tydelig en mer stabil forekomst av perleugle i Alta, enn resten av denne delen av fylket. Dette året var forekomsten av hekkende perleugle svært beskjedent i Porsanger og Pasvik, mens en noe større andel av kassene hadde hekkende perleugle i Karasjokområde.

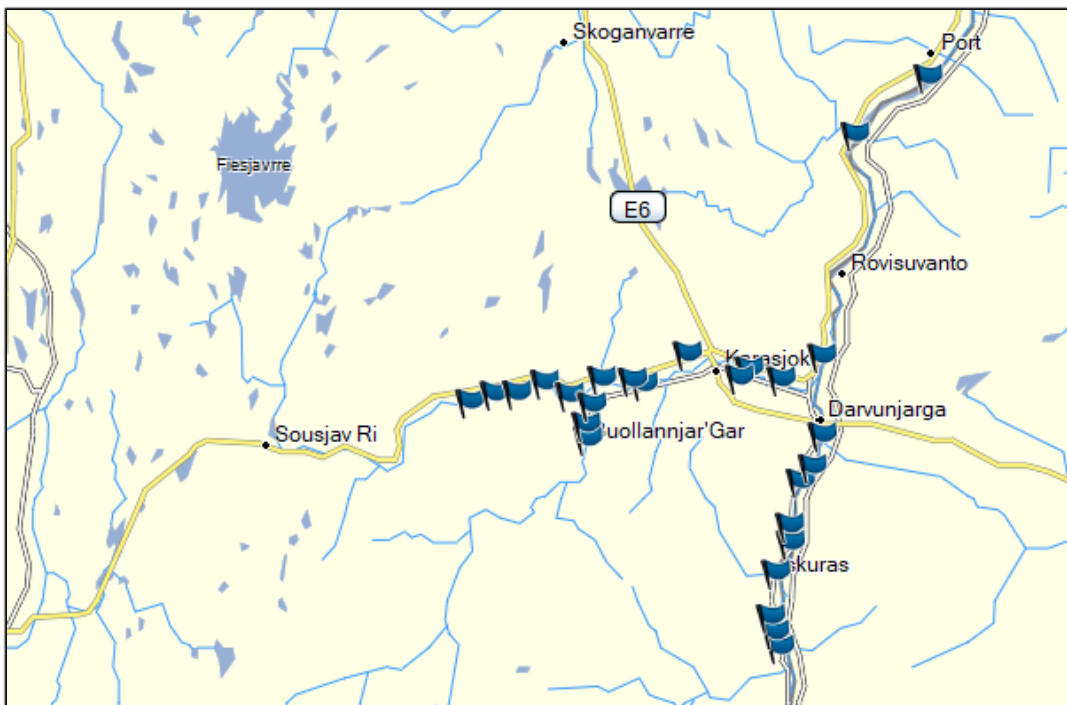
Forekomst av hekkende perleugle de siste tre åra

Det var bunnår for smågnagere i 2017 som resulterte i ingen hekking av perleugle i kassene i Finnmark. Det lå en forventning om et godt tilslag av hekkende perleugleugler i kassene i 2018, siden det var signaler om en viss økning i smågnagersituasjonen denne vårvinteren. Det slo ikke til, og det resulterte i kun fem hekkinger (alle i Alta). I Nordland ble det oppført 30 kasser høsten 2017. I disse ble det tre hekkinger av perleugle i 2018, hvorav to vellykkede. I tillegg er det innhentet kassesubstrat etter vellykka hekking i to kasser utover prosjektet i Nordland samme år. I løpet av høsten 2018 ble det registrert en betydelig oppgang i smågnagerbestanden, og det var derfor forventninger om et bra «ugleår» i 2019. Årets resultater ga et begrenset antall vellykkede hekkinger, og alt tyder på at enkelte områder i Finnmark hadde et godt smågnagerår. I Nordland var det i stor grad kolaps i smågnagerbestandene over store områder denne vårvinteren, men med noen lommer med middels god smågnarebestand utover våren, resulterte i et beskjedent antall vellykkede hekkinger.

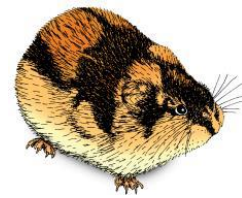
Figur 1. Perleuglekasser som ble sjekket i Nordland i september 2019. Gul strek gjengir riksvei E6.

Figur 2. og 3. Kart over perleuglekasser som ble besøkt i september 2020 i Porsanger og Pasvikdalen.

Figur 4. Kart over perleuglekasser i Tana, Karasjokdalen og Anarjoka.

Resultater 2020

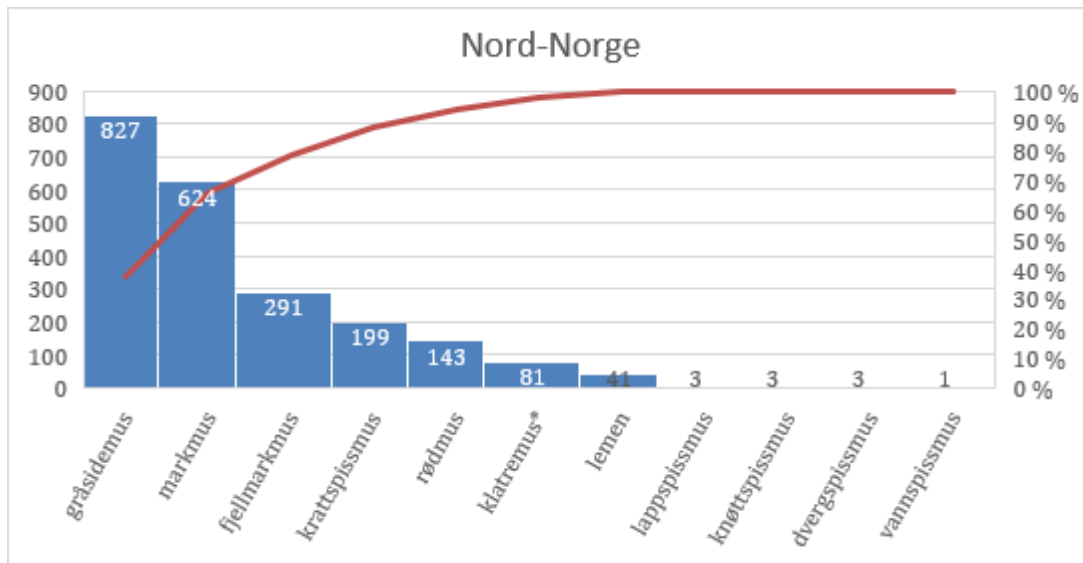
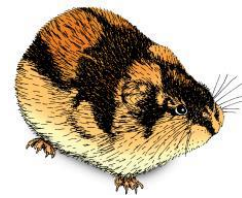
På grunn av bunnår i smågnagerbestandene, ble det ikke registrert en eneste vellykket hekking av perleugle i Finnmark eller Nordland dette året. I Alta ble det registrert et hekkforsøk hos perleugle, men fuglene ga tidlig opp og ugene døde. I denne kassen forventes det å finne noen byttedyr. Materialet vil bli sendt til prosjektet for analyse. Når resultatene foreligger på vårvinteren 2021, vil verdiene legges i databasen artsobservasjoner.no.

Siden det ikke er noe å vise til for denne sesongen, gjengis på nytt resultatene fra fjorårets registreringer. Det samla materiale på diett hos perleugle stammer fra 42 lokaliteter i 2019. Det resulterte i 2216 individ av småpattedyr fordelt på 11 arter (jf. tab. 2). Funnene av knøttspissmus, vil bli sendt til Jeroen van der Kooij for vurdering og godkjenning.

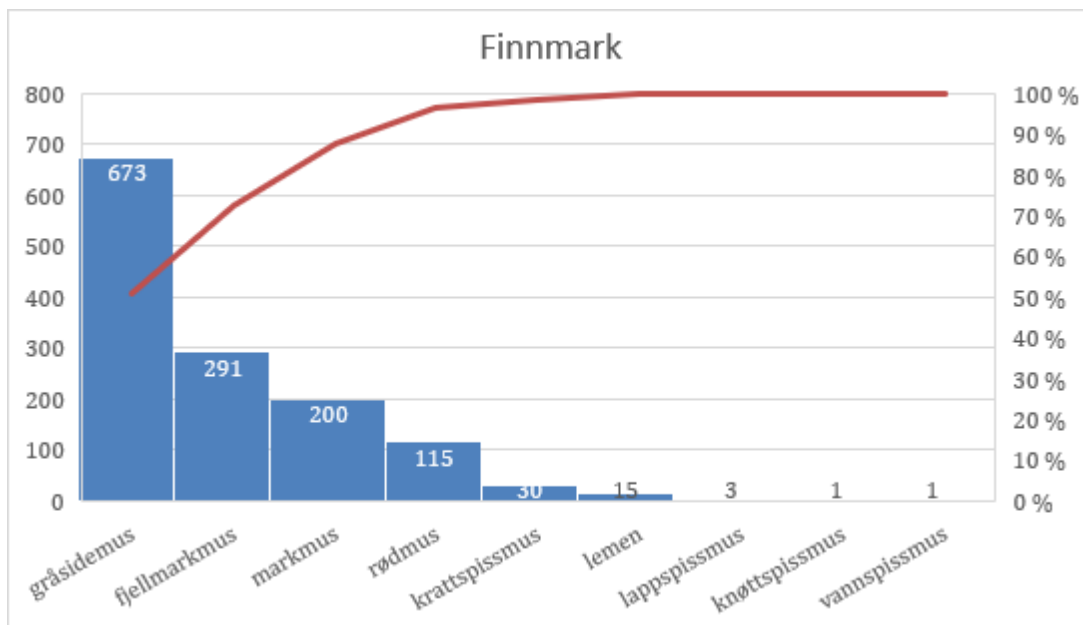
Tabell 2. Fordeling av registrerte småpattedyr i Nord-Norge i 2019

Art	Finnmark	Troms	Nordland	SUM	Prosentandel
krattspissmus	30	6	163	199	9,0
lappspissmus	3			3	0,1
knøttspissmus	1		2	3	0,1
dvergspissmus	0	1	2	3	0,1
vannspissmus	1			1	0,05
lemen	15	25	1	41	1,9
rødmus	115	28		143	6,5
klatremus*	0	0	81	81	3,7
gråsidemus	673	65	89	827	37,3
markmus	200	166	258	624	28,2
fjellmarkmus	291		0	291	13,1
SUM	1329	291	596	2216	100,0

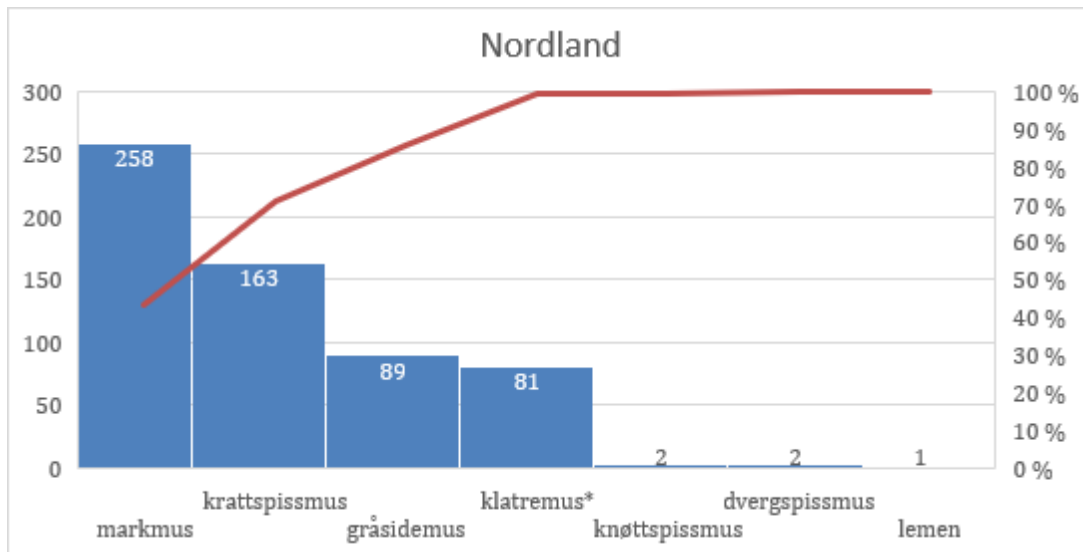
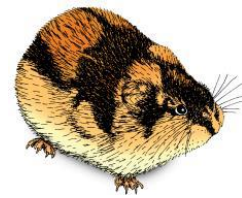
*klatremus: denne arten ble registrert i Nordland, men en kan ikke utelukke at rødmus og eller hybrider mellom klatremus x rødmus kan inngå i materialet fra de nordligste lokaliteten i fylket. I Nordland er byttedyr som stammer fra en misslykket hekking i 2018 innlemmet, og den utgjør klatremus 6 og markmus 9.

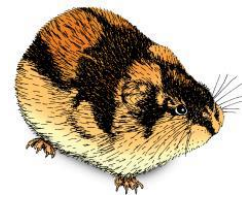
Figur 5. Fordeling av det samla materiale fra Nord-Norge sesongen 2019.

Figur 6. Fordeling av det samla materiale fra Finnmark sesongen 2019.

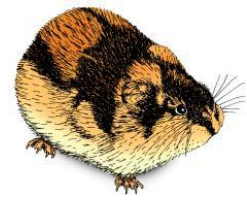
Figur 7. Fordeling av det samla materiale fra Nordland sesongen 2019.

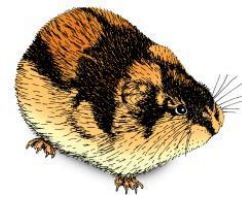

VEDLEGG

Tabell 3. Innhold i prosjektets kasser i områdene Karasjokdalen, Anarjokka og Tanadalen.

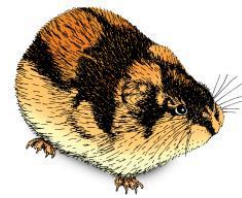
Kasse nr	Område	2020	dato	Vellykket hekking	Mislykket hekking	Sportegn perleugle	Ekornbol	Rødstjert	Kjøttmeis	Ubestemt reir	Ingen sportegn	Ikke sjekket 2020
Kasse 897	Neiden		05.sep					1				
Kasse 896	Neiden		05.sep					1				
Kasse 895	Polmak		05.sep								1	
Kasse 670	Tanadalen		05.sep					1				
Kasse 899	Valljokka	trolig kjøttmeis	05.sep						1			
Kasse 671	Karasjokdalen		05.sep				1					
Kasse 672	Karasjokdalen	trolig kjøttmeis	05.sep						1			
Kasse 673	Karasjokdalen		05.sep								1	
PK-01	Karasjokdalen		06.sep								1	
PK-02	Karasjokdalen	seng (ikke fullverdig bol)	06.sep				1					
PK-03	Karasjokdalen	rødstjertegg under kjøttmeisreir	06.sep					1	1			
PK-04	Karasjokdalen		06.sep					1				
PK-05	Karasjokdalen		06.sep				1					
PK-06	Karasjokdalen	hadde føret reiret med flere dun fra lappugle	06.sep					1				
PK-07	Karasjokdalen	føret reir med fjær fra stjertmeis	06.sep					1				
PK-08	Karasjokdalen		06.sep								1	
PK-09	Anarjoka		06.sep					1				
PK-10	Anarjoka		06.sep								1	
PK-11	Anarjoka		06.sep								1	
PK-12b	Anarjoka	uferdig reir	06.sep					1				
PK-13	Anarjoka	ett egg igjen	06.sep					1				
PK-14	Anarjoka		06.sep								1	
PK-15	Anarjoka		06.sep								1	
PK-16	Anarjoka		06.sep								1	
PK-17	Anarjoka		06.sep								1	
PK-18	Karasjokdalen	uferdig bol	06.sep				1					
PK-19	Karasjokdalen		06.sep					1				
PK-20	Karasjokdalen	trolig kjøttmeis eller rødstjert	06.sep							1		
PK-21	Karasjokdalen		06.sep								1	
1000	Svineng	Privat kasse i hage på gårdbruk										1
SUM				0	0	0	4	11	3	1	11	1

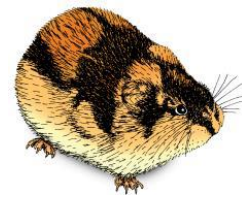
Tabell 4. Innhold i prosjektets kasser i Pasvikdalen.

Kasse ID	Lokalitet	2020	Dato	Vellykket hekking	Mislykket hekking	Sportegn ugler	Ekornbol/seng	Rødstjert	Kjøttmeis	Svarthvit fluesnapper	Ingen sportegn	Ikke sjekket 2020
540	Skrukkebuktvatnet	Rana på eggstadiet	04.09.2020						1			
541	Alstad		04.09.2020						1			
543b	Salmovaara		04.09.2020						1			
545	Furuly	seng (ikke fullverdig bol)	04.09.2020				1					
546	Tun		04.09.2020						1			
547	Solås	også sjekket av I.J.Øien 4.6.20. 6egg	04.09.2020							1		
549	Skjellbekken		04.09.2020								1	
550	Elgtrøa nord	også sjekket av I.J.Øien 4.6.20. ruger	04.09.2020						1			
551b	Emanuelbekken		04.09.2020								1	
553	Skogly		04.09.2020						1			
554	Aspeneset		04.09.2020								1	
555	Blankvassåsen	seng (ikke fullverdig bol)	05.09.2020				1					
556	Toppåsenvatnet		05.09.2020								1	
559	Nyrud		05.09.2020								1	
560	Gjøkåsen		05.09.2020				1					
660	Fjellheim		04.09.2020								1	
662	Håksetbukta nord	kvist fra ekorn over kjøttmeisreir	04.09.2020				1		1			
668	Tangenfossloken		05.09.2020								1	
898	Nordvestbukta		04.09.2020								1	
1001	Seljeli	inkl. humlebol	04.09.2020						1			
1002	Grorud		04.09.2020								1	
1003	Fosslund		04.09.2020								1	
1004	Toppåsen nord		05.09.2020								1	
1005	Grautbekken		05.09.2020					1				
1006	Kobbfossmyra sør		04.09.2020						1			
1007	Svanhovd	privat kasse										1
SUM				0	0	0	4	1	9	1	11	1

Tabell 5. Innhold i prosjektets kasser i Porsanger.

Kasse	Område	2020	dato	Vellykket hekking	Mislykket hekking	Spor tegn ugle	Ekornbol	Rødstjert	Kjøttmeis	Mosereir ubestemt	Ingen spor tegn	Ikke sjekket 2020
PP-01	Porsangermoen		6.9.								1	
PP-02	Porsangermoen		6.9.								1	
PP-03	Porsangermoen		6.9.								1	
PP-04	Porsangermoen		6.9.						1			
PP-05b	Skoganvarre	1 egg igjen	6.9.					1				
PP-06	Skoganvarre		6.9.								1	
PP-07	Skoganvarre		6.9.								1	
PP-08	Skoganvarre		6.9.								1	
PP-09	Skoganvarre	En død inntørket lemmen	6.9.							1		
PP-10	Skoganvarre		6.9.								1	
PP-11	Stabbursdalen		6.9.				1					
PP-12	Stabbursdalen		6.9.				1					
PP-13	Stabbursdalen		6.9.				1					
PP-14	Snekkernesveien		6.9.								1	
PP-15	Gjøkenes		6.9.						1			
PP-16	Fossestrand		7.9.								1	
PP-17	Børselv	Ekornbol over et rødstertreir	7.9.				1	1				
PP-18	Stangnesområdet		6.9.				1					
PP-19	Stangnesområdet		6.9.								1	
PP-20	Stabbursdalen		6.9.				1					
1009	Porsangerfjorden	Kolvik hos Svein Ingebrigtsen										1
SUM				0	0	0	6	2	2	1	10	1

Takksigelser

Det rettes en takk til SABIMA som har gitt støtte til prosjektet ved å dekke reiseutgiftene. En stor takk til Ken Gøran Uglebakken for verdifult bidrag med tilgang på reirsubstrat fra en kasse med mislykket hekking av perleugle fra en lokalitet i Alta.